ఉత్తర కుమారుడు

– ఎస్.ఎస్.ఎన్. మూర్తి

అవి క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం రోజులు. దేశమంతా అట్టుడికినట్లు ఉడికిపోతూంది. గాంధీ మహాత్ముడు దేశస్వాతంత్ర్య సముపార్జనకై వాడిన అస్త్రాలలోకల్లా పాశుపతాస్త్రం లాంటిది - బ్రిటిష్‌వాడిని మూటముల్లె సర్దుకొని ఇండియా వదలి పొమ్మని ఇచ్చిన పిలుపు. అది ఒక భీకరమైన రణభేరి. దేశాన్నంతని ఉత్తేజపరచింది. ఎక్కడ చూసినా తెల్లదొరల పరిపాలనను నిరసిస్తూ జరుగుతున్న ప్రదర్శనలు, సభలు. మహాత్ముడు నిర్ణయించిన ముహూర్తం దగ్గర పడుతూంది. ముక్త కంఠంతో ఇండియా అంతా "మా దేశం వదలిపో" అని బ్రిటిష్‌వాడికి చెప్పేరోజు - 9th August 1942.

ఎనిమిదవ తేదీ సాయంత్రం జనం చాలామంది రాజమండ్రి గోదావరి ఒడ్డున జరగబోయే బహిరంగ సభకు చేరుకొంటున్నారు. నేను ఎనిమిదవ తరగతి చదువుతున్న రోజులు. రాజకీయాలంటే పూర్తిగా అవగాహన లేదు. కాని, గాంధీగారంటే దైవ సమానుడన్న పూజ్యభావం మా కుర్రకారులో నిండుగా ఉండేది. మా తమ్ముడు నాకన్నా మూడేళ్ళు చిన్నవాడు. మేమిద్దరం కలిసి గోదావరి ఒడ్డున ఏమిటి జరుగుతున్నది చూద్దామని వెళ్ళాం, సాయంత్రం స్కూలు వదలిపెట్టగానే. అక్కడ ఒక పెద్ద సభ జరుగుతూంది. ఒకాయన ఆవేశంతో అక్కడ జనాన్ని ఉద్దేశించి అనర్గళంగా మాట్లాడుతున్నాడు. పక్కవాళ్లు చెప్పుకొంటుంటే విన్నాం. ఆయన పేరు సూరంపూడి శ్రీహరిరావుగారని. ఆయన నిష్కళంక దేశభక్తుడు. మంచి వక్త. తన వాగ్ధాటితో అక్కడ చేరిన జనసమూహాన్ని ఉర్రూతలూగిస్తున్నాడు. అంతా నిశ్శబ్దంగా వుండి వింటున్నారు.

రేపటి రోజు మన దేశ స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో అతి ముఖ్యమైన దినం. దేశ ప్రజలంతా ముక్తకంఠంతో తెల్లవాడిని మన మాతృభూమిని వదలిపొమ్మని పెద్దపెట్టున అరచే దినము. కాని బ్రిటిష్‌వాడు చాలా తెలివైనవాడు. ముందు జాగ్రత్త పడతాడు. దేశ ప్రజలకు ఈ గడ్డు సమయంలో నాయకత్వం లేకుండా చేయడానికి పూనుకొంటాడు. మహాత్మాగాంధి, జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ, పటేల్, అజాద్, ప్రకాశం,, పట్టాభి మొదలగు జాతీయ నాయకులను ఈ రాత్రికే అరెస్టు చేస్తారని వినికిడి ఉంది. అదే విధంగా ప్రతి రాష్ట్రంలోను, ప్రతి పట్టణంలోను ఉన్న కాంగ్రెసు నాయకులను అదుపులోకి తీసికోవడం జరుగుతుంది.

రేపు ఉదయం ఏడుగంటలలకు మ్యూజియంనుండి ఊరేగింపు బయలుదేరుతుంది. మీరంతా అక్కడకు ఏడుగంటలకు ముందే చేరుకోవాలి. అంతా సబ్ కలెక్టరు ఆఫీసుకు వెళ్ళి, అక్కడ తెల్లదొరలను మనదేశంనుండి పొమ్మని ఆజ్ఞాపిస్తూ అరుద్దాం. పోలీసులు మనలను అడ్డగించవచ్చును. ధైర్యంతో మనమంతా మహాత్ముడు చెప్పినట్లుగా శాంతియుతంగా పోరాటం సాగించాలి. పోలీసులు లాఠీలు ఝుళిపించినా, మనం హింసకు దిగరాదు. పోలీసులు కాల్పులు చేసినా చెల్లాచెదురు కాకుండా మనమంతా గుండె నిబ్బరంతో వారి తూటాలను ఎదుర్కోవాలి. భారతమాతను దాస్య శృంఖలాలనుండి విముక్తి చెయ్యడానికి మనం ప్రాణం త్యాగం చెయ్యడానికైనా సిద్ధంగా వుండాలి. స్వాతంత్ర్య సముపార్జనే మన ధ్యేయం. గాంధీమహాత్ముని అడుగు జాడల్లో మనమంతా నడిస్తే స్వరాజ్యం మనకు త్వరలో లభిస్తుంది. మనమంతా స్వేచ్ఛావాయువును పీల్చుకోవచ్చు!!" పెద్దఎత్తున వినబడుతున్న కరతాళధ్వనులమధ్య శ్రీహరిరావుగారు తమ ఉపన్యాసాన్ని ఒక క్షణం ఆపుచేసి మళ్లీ ప్రారంభించారు. "రేపటి ఉదయం నేను మీ ముందుండి ఊరేగింపు నడిపిస్తాను. మీరంతా క్రమశిక్షణతో నడచుకోవాలి. నేను మీ అందరికి ముందు వుంటాను కాబట్టి పోలీసులు లాఠీ చార్జి చేస్తే నన్ను కొట్టిన తర్వాతే వాళ్లు మీ మీదకు రాగలరు. నేను పడిపోతే మరొకరు ముందుకు వచ్చి పోలీసు లాఠీలకు గురికావాలి . అలా వెనుతిరగకుండా, జనం అంతా మనోధైర్యంతో పోలీసులను అహింసా మార్గంలో ఎదుర్కొంటే బ్రిటిష్ వాడి దమన నీతిని మనం ఓడించినట్లే" ఉద్రేక పూరితమైన శ్రీహరి రావుగారి మాటలు విన్న అశేష జనవాహిని "భారతమాతకు జై" అని పెద్ద పెట్టున అరిచారు.

అప్పుడు శ్రీహరిరావుగారు తన మనసులో దొర్లాడుతున్న అనుమానాన్ని బహిర్గతం చేశారు.

"నన్ను కూడా ప్రభుత్వం రేపు ఉదయంలోపల అరెస్టు చేసి జైల్లో పెట్టవచ్చును. అలా జరిగితే రేపు ఉదయం ఊరేగింపుకు నాయకత్వం వహించే ధీరుడొక్కడు కావాలి. అతడు ఎట్టి పరిస్థితులలోను ధైర్యం వీడకూడదు. వెన్నుచూపించరాదు. తెల్ల దొరల తుపాకీ గుండ్లకు గురై ప్రాణత్యాగం చెయ్యడానికైనా సిద్ధంగా వుండాలి. అటువంటి నాయకుడు మీలో ఎవరైనా వుంటే చెయ్యి ఎత్తమని కోరుతున్నాను.".

అంతా ఒక్క నిమిషం నిశ్శబ్దం. చెయ్యి ఎత్తినవారు అక్కడ గుమికూడిన వారిలో ఎవ్వరూ లేరు.

శ్రీహరిరావుగారు కొంత నిరుత్సాహపడ్డారు.

"ఏమిటి? నాకు బదులు రేపు ఊరేగింపుకు నాయకత్వం వహించడానికి సిద్ధపడేవారు ఇంతమందిలో ఒక్కరూలేరా?" అని ఆయన ప్రశ్నించారుగట్టిగా, ఆశ్చర్యంమిళితమైన గొంతుకతో. అంతట్లో గుంపులోంచి దాదాపు ముప్పై సంవత్సరాల వయసున్న ఒక వ్యక్తి "నేనున్నాను శ్రీహరి రావుగారూ!" అని అంటూ ఆయన మాట్లాడుతున్న వేదిక దగ్గరకు పరుగెట్టుకొని వచ్చాడు. తన చొక్కా గుండీలు విప్పి ఛాతీని చూపిస్తూ " బ్రిటిష్ వాడి తుపాకీలను ధైర్యంతో

ఎదుర్కొంటాను" అని అంటూ శ్రోతల వైపు తిరిగి నుంచున్నాడు. మద్రాసులో సైమన్ కమీషనును తిరిగి పొమ్మని తన చాతీని పోలీసుల తుపాకీలకు చూపించిన నిష్కళంక దేశభక్తుడు, ప్రాణాలు త్యాగం చెయ్యటానికి వెనుతీయని ధైర్యశాలి ఆంధ్రకేసరి టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులుగారిని అనుసరించాడు ఆ యువకుడు ఆరోజు. అతని సాహసోపేతమైన ఆ చర్యతో శ్రోతలలో ఒక చైతన్యం పుట్టుకొచ్చింది. అంతా ఉద్రేకులై భారతమాతకు జై, మహాత్మాగాంధీకి జై" అని నినాదాలు చేశారు. ఈ పరిణామంతో శ్రీహరిరావుగారికి చాలా ఆనందం కల్గింది. తను లేకపోయినా, మరునాడు రాజమండ్రిలో ఊరేగింపు, ఉద్యమం సక్రమంగా కొనసాగుతాయని ఆయనకు గట్టి నమ్మకం కలిగింది. వెంటనే ఆయువకుడిని దగ్గరకు పిలిచి అతన్ని అభినందించారు. భుజంమీద చెయ్యివేసి,

"ప్రాణాలు సైతం లెక్కచెయ్యని నీలాంటి ధైర్యవంతులైన యువకుల అవసరం స్వాతంత్ర సముపార్జనకై జరిగే ఈ సమరానికి ఎంతైనా వుంది. కాని, ఒక్క విషయం. ఈ సాహసం, ఈ ధైర్యం ఆఖరు వరకు నిలబడాలి. మరొక్క మాట. గాంధీ మహాత్ముని ఆదేశానుసారం ఈ ఉద్యమకారులు ఎట్టి పరిస్థితులలోను హింసాకాండకు దిగజారకూడదు". అని అన్నారు.

ఆ మాటలకు చలించిన ఆ యువకుడు -

"స్వాతంత్ర పోరాటంలో నా అసువులు త్యాగం చెయ్యడానికి నేను సిద్ధంగా వున్నాను. పోలీసులపై ఎదురు తిరగకుండా అహింసా మార్గాన్నే అనుసరిస్తాను. ఎట్టి పరిస్థితులలోను సమరం నుండి పారిపోను. ఇవి నా తల్లి మీద ప్రమాణం చేసి చెప్తున్న మాటలు" అని వాగ్దానం చేశాడు.

ఆ మాటలతో సంతోషపడిన శ్రీహరిరావుగారు ఆ యువకుని పేరు అడిగి తెలుసుకొని "నా ప్రియమైన ప్రజలారా! సాహసవంతుడైన ఈ యువకుని పేరు ప్రసాద్. ఈ క్షణం నుంచి మీకు నా తర్వాత ఇతడు రెండవ నాయకుడు. నన్ను పోలీసులు బంధిస్తే రేపు ఉదయం జరగబోయే ఊరేగింపుకు ఈ ప్రసాద్ నాయకత్వం వహించి మిమ్ములను ముందుండి నడిపిస్తాడు. ఇతని ఆజ్ఞలను మీరు శిరసావహించాలి. రేపు ఉదయం జరగబోయే ఉద్యమం మన రాజమండ్రి పట్టణానికి భవిష్యత్తులో రాయబోయే స్వాతంత్ర సమర చరిత్రలో స్థిరమైన చోటు కలుగచేయాలి. మీ అందరికి నా ఆశీస్సులు. భారతమాతకు జై" అని అంటూ తన సందేశాన్ని ముగించారు శ్రీహరిరావుగారు.

"భారతమాతకు జై, మహాత్మాగాంధీకి జై, శ్రీహరిరావుగారికి జై, ప్రసాద్‌గార్కి జై" అని అక్కడచేరిన జనవాహిని చేసిన జైజై ధ్వనులతో గోదావరిగట్టు అంతా దద్దరిల్లింది. అంతటితో ఆనాటి సమావేశం ముగిసింది.

మరునాడు ఉదయం నేను, మా తమ్ముడు పెందలాడే లేచి కాలకృత్యాలు తీర్చుకొన్న తర్వాత తరవాణి అన్నంతిని ఇంట్లో ఎవ్వరికి చెప్పకుండా మ్యూజియం దగ్గరకు దారి తీశాము. అక్కడ ఏమి జరగబోతుందో చూద్దామనే జిజ్ఞాసతప్ప ఆ ఉద్యమం ఏమిటో, దాంట్లో పాల్గొంటే ఎటువంటి పరిణామాలు ఎదుర్కోవాలో అన్న జ్ఞానం మాలో అప్పుడు చాలా తక్కువే అని చెప్పాలి.

మేము మ్యూజియం దగ్గర చేరేటప్పటికి అక్కడ చాలా జనం పోగయ్యారు. శ్రీహరిరావుగారు ఎక్కడా కనపడలేదు. అక్కడవాళ్లు చెప్పుకొంటుంటే విన్నా శ్రీహరిరావు గారిని క్రితం రాత్రే పోలీసులు అరెష్టు చేసి జైల్లో పెట్టారని. అంతట్లో జనం గుంపు ముందునిల్చుని ఉపన్యాసం ఇస్తున్న ప్రసాద్ కనిపించాడు. అతడు పేరు కెక్కిన కాంగ్రెస్ నాయకునిలా పోజుపెట్టి ఉపన్యసిస్తున్నాడు. అతని వేషంలో నిన్నటి మీద కొంత మార్పు కనబడింది. ఖాదీ బట్టలు వేసుకొన్నాడు. తలమీద కాంగ్రెస్ టోపీ కూడా ఉంది. జనమంతా అతడు చెప్పే మాటలను శ్రద్ధగా వింటున్నారు.

ఇంతట్లో ఉన్నట్లుండి టక్, టక్‌మని పోలీసుల బూట్ల చప్పుడు వినబడింది. ఒక్క నిమిషంలో తుపాకీలు పట్టుకొన్న ఇరవైమంది పోలీసులు, మరో ముప్పై మంది లాఠీలు పట్టుకొన్న పోలీసులు బారులుగా వచ్చి మా జనం గుంపుకు ఎదురుగా నిలబడ్డారు. ఇద్దరు పోలీసులు రెండు వెదురు కర్రలకు కట్టిన ఒక జెండాను(బ్యానర్) పట్టుకొన్నారు. జెండా మడచివుంది. పోలీసులతో కూడ గూడకట్టుకట్టుకొని, నుదుటను విభూతి పెట్టుకొన్న అయ్యరు బ్రాహ్మణుడు ఉన్నాడు. అతడే సబ్‌కలెక్టరు అని తరవాత తెలిసింది.

పోలీసులను చూసిన మరుక్షణం మానాయకుడు ప్రసాద్ తన ఉపన్యాసాన్ని ఆపుచేశాడు. మాగుంపులో ఒక్కసారి నిశ్శబ్దం ఆవరించింది. పోలీసుల గుంపులో కూడా ఏమాత్రం సందడిగాని, చలనంగాని లేదు. ఆ విధంగా రెండు గుంపులు ఒకళ్ళనొకళ్ళు చూస్తూ ఒక క్షణకాలం నిలబడ్డారు. అంతలో సబ్‌కలెక్టరు జెండా పట్టుకొన్న పోలీసులకు ఇంగ్లీషులో ఏదో ఆజ్ఞ జారీ చేశాడు. వెంటనే వాళ్ళిద్దరూ జెండాను విప్పి చెరో వైపు వెదురు కర్రలను పట్టుకొన్నారు. జెండా మీద తెలుగులో పెద్దపెద్ద అక్షరాలతో "ఈ జన సమూహము వెంటనే చెల్లా చెదరవకపోతే పోలీసులు కాల్పులు జరిపెదరు" అని వ్రాసి వుంది. అది చదవడంతోనే మా గుంపులో అంతా గందరగోళం. వెంటనే మా నాయకుడు ప్రసాద్ కాళ్లకు పనిచెప్పాడు. పెద్ద పెద్ద అంగలు వేసుకొంటూ రోడ్డువైపుకు పరుగెత్తాడు. ఆ మరుక్షణం అక్కడ గుమికూడిన జనమంతా అతన్ని అనుసరిస్తూ తమ పిక్కల బలం చూపిస్తూ పోలీసుల వైపు తప్ప తక్కిన మూడు దిశలకు దౌడు తీశారు. వెంటనే లాఠీలు పట్టుకొన్న పోలీసులు రంగంలోకి దిగి దొరికిన వాడినల్లా లాఠీలతో చావబాదారు. ఈ గందరగోళంలో మా ఊరేగింపుతో

ఏ విధమైన సంబంధం లేని, వాళ్ళ వాళ్ల పనుల మీద రోడ్డుమీద నడుచుకొంటూ పోతున్న అమాయక ప్రజలుకూడా కొంత మంది పోలీసు లాఠీలకు బలిఅయ్యారు. ఏమిజరుగుతున్నదీ తెలిసే లోపల ఒక లాఠీ దెబ్బనాకుడి భుజం మీద పడింది. దెబ్బ గట్టిగా తగలడం వలన భరించరాని నొప్పితో బాధపడుతున్న నేను, నన్ను అనుసరిస్తూ మా తమ్ముడు వాయువేగంతో హనుమాన్ టాకీసు వైపు పరుగెత్తాము. అక్కడకు చేరిన తరవాత కాని మళ్లా వెనుకకు తిరిగి చూడలేదు.

మేము అక్కడ ఆగి, గట్గిగా ఊపిరి పీల్చుకొన్నామో లేదో మా ఎదుట మా నాయకుడు ప్రసాద్ ప్రత్యక్షమయ్యాడు. అతని వైపు ఆశ్చర్యంతోను, జగుప్సతో మిళితమైన భయంతోను నేను మా తమ్ముడు చూడ్డం మొదలు పెట్టాము. అవేమీ లెక్కచెయ్యకుండా క్రితంరోజు ప్రగల్భాలు పలికిన ఆ ఉత్తర కుమారుడు నాదెబ్బతగిలిన భుజం మీద చెయ్యివేస్తూ "బాబూ నొకొక సహాయం చెయ్యండి మీరిద్దరు. హడావుడిగా పరుగెత్తడం వలన నాకాలి చెప్పు ఒకటి మ్యూజియం దగ్గర పడిపోయింది. మీరిద్దరూ వెళ్లి దాన్ని వెదకి పట్టుకొని రండి'' అని అర్థించాడు.

నేను నొప్పితో బాధపడుతూ అతని చేతిని ప్రక్కకు తోసి "దాన్ని మీరే వెళ్లి తెచ్చుకోవచ్చుగా'' అని అన్నాను.

"అమ్మ బాబోయ్! మళ్లా అక్కడకు నేను వెళ్లితే పోలీసులు నన్ను ప్రాణాలతో వదలుతారా'' అంటూ వాపోయాడు.

''మరి నిన్న సాయంత్రం ప్రాణాలను సైతం త్యాగం చేస్తానన్నావుగా''? అని నేను నిలదీశాను.

"నువ్వు కుర్రాడివి బాబూ! అవి అన్ని నీకు అర్థం కావు. చెప్పడం ఒక ఎత్తైతే చెయ్యడం మరొక ఎత్తు. చెప్పినవన్నీ చెయ్యలేము. అందుకని వాగ్దానాలు చెయ్యకుండా ఉండలేం".

మా తమ్ముడు "పోనీలే అన్నయ్యా! జోడు వెదికి పట్టుకొద్దాం. పద'' అన్నాడు.

మేము బయలుదేరుతూంటే దూరంగా ఒక ఎర్రటోపీ మావైపుకు రావడం చూసిన ఉత్తర కుమారుడు చెప్పు సంగతి వదలేసి, వేటకాడు తరుముతున్న మృగంలా భయభ్రాంతుడై వంటి చెప్పుతో పరుగెడుతూ తృటిలో అక్కడి నుంచి మాయమయ్యాడు.

అతని మాటలు ఈనాడు జ్ఞాపకం తెచ్చుకొంటే నాకు అనిపిస్తుంది, ఆ ఉత్తర కుమారుడు తరువాత రాజకీయ నాయకుడు అయి ఉంటాడని, ఎందుకంటే వాగ్దానాలు చెయ్యకుండా ఉండలేక పోవడం, చేసి వాటిని తీర్చలేకపోవడం ఒక్క రాజకీయ నాయకుడికే చెల్లుతుంది.

1942, ఆగస్టు 9న జరిగిన ఆ సంఘటన జ్ఞాపకం వచ్చినప్పుడు నాకనిపిస్తుంది ఒక మంచి కార్యం సాధించడానికి తన ప్రాణాన్ని తృణప్రాయంగా భావించి త్యాగం చెయ్యడాని సిద్ధమవడం, నిజంగా ఆ పరీక్షా సమయం వచ్చినపుడు స్థిరంగా నిలబడగలగడం ఆంధ్రకేసరి టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులువంటి కారణజన్ములైన స్వచ్ఛంద స్వాతంత్ర్య సమర యోధులకే తగును. అది సామాన్యులకు సాధ్యం కాదు.

నేను ఆమధ్య ఈ సంఘటనను నా స్నేహితుడికొకడికి విపులంగా చెప్పాను. అంతా విన్న తర్వాత అతడు

"అయితే నువ్వు స్వాతంత్ర సమరయోధులలో ఒకడివి అన్న మాట. ఈ వీరులకు ప్రభుత్వంవారు ఇస్తున్న సౌకర్యాలకు నువ్వు కూడా అర్హుడివి. గవర్నమెంటుకు ఒక దరఖాస్తుపెట్టు" అని సలహా ఇచ్చాడు.

"నువ్వు పెద్దపెద్ద బిరుదులు నాకు అంటకట్టకు. ఏదో చిన్న తనంతో, తెలిసీతెలియని జ్ఞానంతో అనుకోకుండా క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలో ఒక మీటింగ్‌లో పాల్గొన్నంత మాత్రాన స్వాతంత్ర సమర యోధుడన్న బిరుదుకు నేనర్హుడను కాను". అని అతని మాటలు కొట్టిపారేశాను.

" చూడు మూర్తీ! నీదంతా చాదస్తం. **1942** నాటికి బొడ్డూడని వాళ్లు, క్విట్ ఇండియా అంటే అర్థం తెలియని వాళ్లు కూడా తరువాత ఖద్దరు బట్టలు ధరించి, గాంధీటోపి పెట్టుకొని తిరిగిన కారణాన స్వాతంత్ర్య సమరయోధులుగా చలామణి అవుతూ, దొంగ సర్టిఫికెట్లతో ప్రభుత్వంవారు ఇచ్చే సదుపాయాలు పొందుతున్నపుడు నువ్వు ఎందులోనూ వారికి తీసిపోవు. పైగా పోలీసుల లాఠీ దెబ్బవల్ల నీ భుజం మీద ఏర్పడిన మచ్చ నీకు ప్రత్యక్ష సాక్ష్యంగా ఉండనే ఉంది." అంటూ తన వాదానికి ప్రాణం పోయడానికి ప్రయత్నించాడు, నా స్నేహితుడు.

''ఆ మచ్చ చూసుకొన్నపుడు నాకు కలిగే ఆనందం అనిర్వచనీయమైనది. స్వరాజ్య సముపార్జనకై మనం దేశం సాగించిన పవిత్ర సమరంలో చంద్రుడికోనూలుపోగన్నట్లు, ఉడతా భక్తిగా నేనుకూడా పాల్గొన్నానని నాకు జ్ఞాపకం వస్తుంది. అదే నాకు పదివేలు. ప్రభుత్వం ఇచ్చే ఏ కానుకలు, సదుపాయాలు నాకు వద్దు. ఎప్పుడో చిన్నతనంలో అనుకోకుండా జరిగిన సంఘటనను ఆసరాగా తీసికొని గవర్నమెంటు నుండి లాభం పొందే నీచానికి నేను దిగజారలేను. భగవంతుడు ఇచ్చింది నాకు చాలు". అని కచ్చితంగా చెప్పేశాను.

నాతో ఇంక ఈ విషయంలో మాట్లాడటం శుష్కవాదం అవుతుందని అనుకొన్నాడో ఏమో నా స్నేహితుడు నాజోలికి నన్ను వదలి నెమ్మదిగా సెలవు తీసుకొన్నాడు.

★ ★ ★